
КОНТРОЛЬНО-НАВЧАЛЬНЕ ЗАВДАННЯ ЯК ЗАСІБ АКТИВІЗАЦІЇ НАВЧАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ СТУДЕНТА

УДК 378.147

Коростильова І. В. (Korostylova I. V.)

Національний університет кораблебудування ім. адмірала С.О. Макарова

Удосконалення навчального процесу з урахуванням вимог сьогодення – одне з важливих завдань системи освіти. Описується досвід застосування контрольно-навчальних завдань в практиці викладання соціально-гуманітарних дисциплін. Аналізуються переваги застосування цього методу.

Ключові слова: *постіндустріальне суспільство, життєвий успіх, ефективність діяльності, вміння, навички, контрольно-навчальне завдання, контроль, трансформація, аналіз, рефлексія, соціальна реальність.*

Improving the educational process taking into account the requirements of the present is one of the important tasks of the education system. The experience of applying control and teaching tasks in the practice of teaching social humanitarian disciplines is described. The benefits of this method are analyzed.

Key words: *postindustrial society, life success, effectiveness of an action, abilities, skills, control and teaching task, control, transformation, analysis, reflection, social reality.*

Молоде покоління українців, випускників вищих навчальних закладів вступають у життя в умовах формування так званого постіндустріального, інформаційного суспільства. Як відомо, найголовнішою цінністю, справжнім капіталом у цьому суспільстві стає інформація, знання, тобто саме освіта, знання та вміння застосовувати їх на практиці можуть стати запорукою життєвого успіху. Отже, від того, які знання ми надаємо майбутнім фахівцям та наскільки ефективно вони будуть засвоєні, у великій мірі залежить ефективність їх майбутньої діяльності.

А якщо говорити про ефективність засвоєння знань соціально-гуманітарного циклу – то це може бути підставою для успіху випускників ВНЗ

не тільки як фахівців, а й як особистостей взагалі, тому що соціально-гуманітарні науки дають нам знання про соціум, про той світ, в якому ми живемо, навчають орієнтуватися в цьому світі, вибирати ефективні шляхи подолання перешкод та досягнення мети, та про людину, про особистість, про її риси, властивості, особливості діяльності, протікання психічних процесів, тобто про все те, що відбувається з нами кожного дня, кожної миті. Тому підкреслюю, що орієнтація в питаннях наук соціально-гуманітарного циклу – це не просто додаткове навчальне навантаження студенту негуманітарного ВНЗ, а органічна частина його не тільки загальної, а й професійної культури.

Загальновідомим є той факт, що одним із основних критеріїв оцінки того, наскільки студент засвоїв інформацію, яка була запропонована під час вивчення теоретичного курсу, є вміння застосовувати отримані знання на практиці, тобто переводити теоретичні знання в практичні вміння та навички.

Цьому, як відомо, сприяють практичні, семінарські заняття, виробнича практика, стажування та таке інше. Але стосовно наших дисциплін це досить часто стає неможливим через невелику кількість навчальних годин, відведених на засвоєння кусу, в структурі яких досить часто навіть не передбачено семінарських або практичних занять.

Але ж для того, щоб навчитися думати та діяти в зв'язку з такими реальностями, які можливо осягнути лише розумом, (я маю на увазі якості, явища, процеси "душевного життя", тобто психіки людини) важливо поуправлятися в тому, щоб вміти їх подумки виділяти, відрізняти, протиставляти явищам, процесам так званого зовнішнього світу, а також утримувати їх у пам'яті, порівнювати з чимось схожим або суттєво різнорідним. В протилежному випадку вивчення тієї ж психології може бути зведено до простого вивчення термінів, висловів про психіку без чіткого розуміння того, про що ж йдеться мова.

Для того, щоб вирішити ці завдання в умовах браку навчального часу потрібно шукати нові форми роботи. З цією метою в ході викладання курсів "Соціологія" та "Психологія" автором була апробована система так званих контрольних-навчальних завдань. Що я маю на увазі під терміном "контрольно-

навчальні завдання"? До контрольних-навчальних завдань відносяться будь-які форми документального встановлення так званих зворотних зв'язків в системі викладач-студент, за допомогою яких здійснюється: по-перше, контроль засвоєння тих чи інших розділів чи тем курсу, а, по-друге, та сама вище згадана трансформація знання теоретичного в практичні знання та навички.

Вказаного роду роботи завжди мають функцію, що розвиває студента хоча б в тому сенсі, що спонукають його замислитися, і про себе, і про матеріал, що вивчається, і про можливості його застосування в своїй теперішній та майбутній діяльності. Тому я називаю їх не просто контрольним, а й навчальними (в широкому сенсі), тобто такими, що не тільки дозволяють викладачу знати про рівень підготовленості студентів, їх думки, індивідуальні відмінності, а й такими, що привносять новий внесок в підготовленість студентів.

Для того, щоб проілюструвати, про що саме йдеться мова, наведу декілька тем цих завдань з курсу "Психологія":

– Які види відчуттів, як часто та в яких ситуаціях застосовуються в моїй майбутній професії;

– Які види та властивості уваги, як часто та в яких ситуаціях застосовуються в моїй майбутній професії;

– Моє уявлення про властивості ідеальної особистості;

– Психологічна характеристика успішного представника моєї професії;

– Аналіз конкретної конфліктної ситуації;

з курсу "Соціологія":

– Мій статусно-рольовий набір (або наскільки багатоманітними є мої соціальні зв'язки);

– Які агенти соціалізації та на яких етапах сприяли формуванню моєї особистості;

– Вплив досвіду соціалізації моїх батьків на моє виховання;

– Міжгенераційна та внутрішньогенераційна мобільність моєї родини.

Як стає, сподіваюсь, зрозумілим з тематики, виконати ці завдання студент зможе лише в тому випадку, якщо, так би мовити, "примірить" факти, явища,

процеси, що розглядалися в теорії, на своє життя, спробує проаналізувати різного роду ситуації, що траплялися з ним і таким чином зрозуміє цінність отриманих знань, зрозуміє, що знання, що розглядаються в теорії не є абстрактними, незрозумілими або такими, що його не стосуються, а знаннями досить важливими і корисними, якщо вправно їх застосовувати.

Завдання спонукають замислюватися про себе, про властивості своєї особистості, про своє місце в соціумі в цілому та в конкретних соціальних групах, про свої відносини з оточуючими та шляхи їх вдосконалення. Таким чином відпрацьовується звичка до рефлексії, аналізу тих чи інших явищ соціального життя, своїх дій та дій оточуючих та їх регулювання з урахуванням набутого знання, усвідомлюється необхідність та відпрацьовується вміння скеровувати свої дії в контексті наукових, а не буденних знань.

Як показала практика, виконання цих завдань великою мірою активізує навчальну діяльність студентів, викликає неформальний інтерес до дисципліни, значною мірою, хоча й не одразу (перші завдання на початку семестру сприймаються ними як нікому непотрібне додаткове навантаження поступово протягом семестру ентузіазм зростає) підвищує зацікавленість до предмету, що вивчається.

Не може не підкреслити таку досить суттєву функцію контрольних навчальних завдань як розвиток мовлення. Всі завдання носять творчий характер і, виконуючи їх, студент має замислитись і, принаймні, спробувати вербалізувати свої думки стосовно запропонованих запитань, а це цілком зрозуміло стимулює розширення словникового запасу та вміння висловлюватися відповідно ситуації.

Важливим також є той факт, що кожна з цих робіт оцінюється певною кількістю балів. Ці бали сумуються з тими, що студент отримав за виконання інших видів робіт (модульні контрольні, відповіді на семінарах, тощо), що значною мірою полегшує підсумковий контроль наприкінці семестру або атестацію в середині. Тим більшу цінність набувають ці бали у випадках, коли навчальним планом взагалі не передбачено семінарських або практичних занять і можливості оцінювання знань студентів протягом семестру досить обмежені.

Зрозуміло, що такі роботи стають для викладача додатковим "домашнім завданням" – їх потрібно перевіряти, за результатами деяких готувати узагальнююче заключення для студентів, яким цікаво знати про оцінку своєї роботи, але цей незначний "недолік" не може переписати всіх тих переваг, які надають виконання цих завдань.

Отже, підводячи підсумок, можна сказати наступне, що контрольні-навчальні завдання мають досить широкий спектр застосування принаймні при викладанні соціально-гуманітарних дисциплін. Доповнюючи лекційні заняття та обговорення на семінарських, ці завдання допомагають не тільки глибше засвоїти базові уявлення, поняття та принципи, що передбачені програмою цих курсів, а ще й сприяють формуванню у студентів деякого мінімуму навичок, умінь, що допомагають орієнтуватися в різноманітних життєвих ситуаціях, допомагають студенту краще помічати як соціальна та психічна реальність представлена в них самих, в інших людях, як вона впливає на їхнє життя, а головне – навчитися думати та діяти з урахуванням її специфіки.

Література

1. *Климов Е. А.* Основы психологи. Практикум. – М. : Юнити, 1999. – ст.26.
2. *Лысенко О.* Время перемен, или путешествие продолжается. – Харьков: Клуб "Гармония", 2004. – ст. 53.
3. Про основні засади розвитку інформаційного суспільства в Україні на 2007-2015рр.: Закон України// Відомості Верховної Ради України. – 2007. – №12. – ст.102.